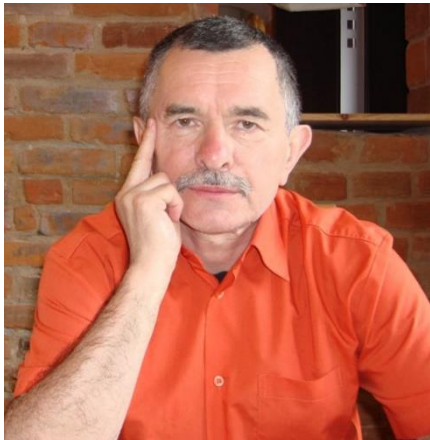

Józef Baran

Spadając, patrzeć w gwiazdy (78)

(fragmenty)

Rowery mają pierwszeństwo

Symbolem równości i demokratycznego myślenia, wymuszonego przez morze, jest też rower... Na rowerze „zapycha” dyrektor, szef firmy, sprzątaczką, studenci i uczniowie. Na rowerze dojeżdża do pracy premier rządu i jego ministrowie, na rowerze matka wiozą dwójkę, trójkę dzieciaków w różnym wieku, na rowerze robi się zakupy te mniejsze i te większe. Do roweru z przodu, z tyłu, z boku można doczepić różnego rodzaju przyczepia, bagażniki, nakładki, tak aby pojazd mógł służyć do transportu nawet całkiem sporych mebli. W każdym szanującym się zakładzie pracy znajduje się łazienka z prysznicem, aby pracownicy mogli odświeżyć się lub przebrać w służbowe ubranie po przyjeździe na rowerze. Willem, brat mojego zięcia, który cierpi na zaburzenia błędnika uniemożliwiające jazdę na dwóch kółkach, ma pojazd trójkołowy i taki widok osoby dorosłej jadącej na trójkołowym rowerze nikogo nie dziwi.

Nawet Amsterdam, miasto porównywalne wielkością z moim Krakowem – miastem smogów i korków ulicznych, co wynika też ze zwiększającej się lawinowo ilości aut – ma niezwykle rozbudowaną infrastrukturę rowerową. To dowód, że pewnie i u nas można by wprowadzać takie rozwiązania, gdyby urzędnicy naprawdę uwierzyli, że działają. W Holandii funkcjonują bardzo ostre przepisy parkingowe, tak że bardziej opłaca się pracownikom przyjeżdżającym do miast, gdzie są zatrudnieni, przesiąść z pociągu czy autobusu na rower, niż usiłować dostać się do centrum autem. Przy dworcach każdego miasta rzucają się w oczy „zatoki” tysięcy rowerów. Rower nikomu nie uwłacza. To jeden z fenomenów holenderskich, który tylko potwierdza ustawiczne dążenie członków społeczeństwa do wyrównywania szans poszczególnych ludzi. Na rowerze każdy jest taki sam, każdy tak samo moknie na deszczu i musi ostro pedałowac wbrew wiejącemu prawi-

zawsze wiatrowi. Idea egalitaryzmu z czasów rewolucji francuskiej została w kraju tulipanów i wiatraków w pełni zrealizowana...

Dodać należy, że jazda na rowerze w często niesprzyjających warunkach atmosferycznych hartuje od małego – stąd „wychów dzieci na zimno”, który nas może szokować, a tutaj jest czymś normalnym.

A oto garść liczb. W Holandii jest więcej rowerów niż mieszkańców – w samym Amsterdamie około 600 000. Sieć ścieżek rowerowych ma długość ponad 15 tysięcy kilometrów. Można tymi ścieżkami, a raczej trasami, bo są dość szerokie, objechać całą Holandię! Większość z rowerzystów korzysta z tzw. „omafiets”, znanych u nas jako holendry z wysoką kierownicą i dużymi kołami. Sezon rowerowy trwa w Holandii całusięki rok, a niektóre rowerostrady są specjalnie podgrzewane, tak aby nie zalegał na nich śnieg lub lód.

Dwa języki

Oglądając telewizję, zauważam taki oto niby nieważny drobiazg... Na ekranie telewizora pod obcymi filmami znajdują się napisy, co zmusza nawet najbardziej opornych do ćwiczenia w czytaniu.

I drugi „drobiazg”. Holendrzy zrozumieli, że są małym narodem i nie mogą liczyć, że podbiją swym językiem świat, więc mówią od małego prawie tak samo biegle po holendersku i po angielsku, ponieważ wiedzą, że są „wychowywani dla świata” i że muszą sobie radzić zawsze i wszędzie. Hans opowiadał mi, że gdy był studentem i wyjechał na roczny staż za granicę – miał przez ten rok od ojca zakaz dzwonienia do mamy, celem ostatecznego zerwania pępowiny z domem.

Wychowywani dla świata – doskonale radzili sobie jako marynarze, kupcy, zdobywcy kolonii w najodleglejszych częściach globu i doskonale radzą sobie dziś – jako menedżerowie, właściciele firm, eksperci, „ekspaci”. To wychowanie dla świata wynika na pewno też ze świadomości, że wszyscy w kraju się nie pomieszczą, więc wszędzie powinni się czuć jak u siebie, w czym pomaga im m.in. doskonała znajomość angielskiego (prócz tego znają też przeważnie francuski i niemiecki).

Bezdomny... w pałcu

Powróćmy do malarzy, których dzieła są większym skarbem Holandii od fabryki Philipsa i „złotych nóg” piłkarzy.

Jednym z moich celów przyjazdu tutaj, obok poznania Delft – miasta Vermeera – była właśnie chęć spotkania się oko w oko z van Goghem, w jego dziełach, bo największa ich kolekcja znajduje się w Amsterdamie...

Z Best do Amsterdamu – ponad godzinę jazdy pociągiem. Wieje wiatr i praży słońce, gdy maszerujemy z córką ulicami w stronę oddalonego od dworca o parę kilometrów muzeum malarza – celu naszej pielgrzymki. Wszędzie tłoczno, kolorowo i wielorasowe, bo to międzynarodowe miasto. W powietrzu

czuć zapach „marychy”, ale otumanionych narkotykami nie widać. Właściciele kafejek z narkotykami miękkimi dbają o swoją dobrą opinię i porządek. Niemniej to Amsterdam w dużym stopniu przyczynił się do obrazu Holandii jako kraju wolnomyślicieli i liberałów obyczajowych, kraju produującego w niekonwencjonalnych zachowaniach, włącznie z zalegalizowaniem narkotyków (co do eutanazji dużo łatwiej o nią w Szwajcarii, w Holandii procedura jest o wiele ostrzejsza).

W rzeczywistości... to kraj zaradnych, sprytnych, pracowitych i zapobiegliwych ludzkich pszczołek. Wystarczy spojrzeć na mapę, żeby wpaść w podziw, że to maleństwo, które mogłoby nie istnieć, jakimś cudem oparło się morzu i potęgą morskim, takim jak Hiszpania czy Francja – mającym na ten kraj przez setki lat chrapkę – ba, zdobyło kilka kolonii i osiągnęło w wielu dziedzinach duże sukcesy.

Można rzec, że Holandia dzieli się na Amsterdam i resztę Holandii, tak jak Stany na Nowy Jork i resztę Stanów... Dzielnica czerwonych latarni i „hyde park” zwany Vondelpark, gdzie odbywały się festyny bitników i hippisów ciągnących tu z całego świata – jest jakby awangardową wizytówką tego nie tylko mieszczańskiego, ale w wielu wymiarach konserwatywnego społeczeństwa.

Jak ów konserwatyzm łączy się z obyczajową postępowością i deklarowaną wszem i wobec tolerancją? – to następna jego zagadka. Po półtoragodzinym marszu dotarliśmy do muzealnego gmachu. Cóż za paradoks i za ironia losu! Człowiek, który za życia był utrzymywany przez brata, nie posiadał nigdy swojego domu, a za życia jedyny jego obraz został sprzedany w styczniu 1890 na wystawie w Brukseli za 400 franków – ma dziś pałac w centrum Amsterdamu, przed którym ustawiają się kolejki do kasy ludzi z całego świata, żądnych widoku dzieł szalonego geniusza.

„Ma” to oczywiście za dużo powiedziane o kimś, kogo dawno nie ma, a którego dziedzictwem zajęła się najpierw bratowa malarza, wdowa po Theo, a następnie jej synowie i wnukowie... Dzięki założonej Fundacji van Gogha otwarto Muzeum w 1973 roku. Mój Boże, gdyby malarz zobaczył choć raz za życia ten pałac i te kolejki, może żyłby nie 38, a 100 lat, a wraz z nim Theo, tak organicznie związany z bratem, że w pół roku po nim zmarł.

Tuż po tragicznej śmierci Vincenta, a potem jego brata Theo jeden z ówczesnych wpływowych artystów i krytyków holenderskich wycenił kolekcję dwustu obrazów malarza na... 2000 florenów, czyli 10 florenów za obraz...

Dziś wartość ich urosła milionokrotnie!

